

CARTA ETICĂ A INTELIGENȚEI ARTIFICIALE¹

I. Contextul și obiectivul prezentului document

Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) se angajează să dezvolte, să implementeze și să utilizeze inteligența artificială (IA) în conformitate cu valorile Uniunii, astfel cum sunt consacrate la articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană, pentru a promova o IA axată pe factorul uman și fiabilă. În ceea ce privește sistemele de IA, CJUE a acționat și va continua să acționeze în strictă conformitate cu normele juridice aplicabile, astfel cum sunt prevăzute în special în Regulamentul Uniunii privind protecția datelor² și în Regulamentul privind IA³. Cu toate acestea, o IA de încredere ar trebui să fie nu numai legală, ci și etică și solidă, atât din punct de vedere tehnic, cât și din punct de vedere social⁴.

Pe această bază, CJUE implementează progresiv o serie de instrumente bazate pe IA, inclusiv în scopul de a asista Curtea de Justiție și Tribunalul în îndeplinirea funcțiilor lor judiciare. Se preconizează că aceste instrumente vor îmbunătăți eficiența și eficacitatea procedurilor judiciare și administrative și vor face Curtea mai accesibilă cetățenilor.

IA prezintă o serie de riscuri atunci când este aplicată în activități care sprijină funcțiile judiciare ale CJUE. Printre aceste riscuri se numără în mod special prejudecățile și discriminarea legate de utilizarea de date necorespunzătoare sau corupte, de divulgarea de informații sensibile, inclusiv date cu caracter personal, de atacurile cibernetice, de lipsa de explicabilitate și, nu în ultimul rând în contextul activităților judiciare, de încrederea excesivă în tehnologie („prejudicata automatizării”). Aceasta din urmă poate conduce la paralizarea dezvoltării jurisprudenței, la reducerea atenției acordate altor sisteme de drept, la favorizarea dominanței anumitor culturi juridice și la afectarea calității deciziilor judiciare.

Este necesar să se stabilească standarde etice pentru a preîntâmpina aceste riscuri și pentru a garanta că ființele umane, în special judecătorii și avocații generali, păstrează controlul deplin asupra procedurilor judiciare, conservându-și autonomia și independența.

¹ Carta a fost adoptată de CJUE la 26 ianuarie 2026.

² Regulamentul (UE) 2018/1725 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2018 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 45/2001 și a Deciziei nr. 1247/2002/CE (JO L 295, 21.11.2018, p. 39).

³ Regulamentul (UE) 2024/1689 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iunie 2024 de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 300/2008, (UE) nr. 167/2013, (UE) nr. 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1139 și (UE) 2019/2144 și a Directivelor 2014/90/UE, (UE) 2016/797 și (UE) 2020/1828 (Regulamentul privind inteligența artificială) (JO L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>). Deși Regulamentul privind IA a intrat în vigoare la 1 august 2024, sunt prevăzute mai multe date de la care devin aplicabile dispozițiile sale, cuprinse între 2 februarie 2025 și 2 august 2027. În măsura în care este posibil din punct de vedere practic, CJUE se angajează să se conformeze imediat tuturor dispozițiilor, fără a aștepta data oficială de aplicare a acestora.

⁴ Grupul de experți la nivel înalt privind inteligența artificială, Orientări în materie de etică pentru o inteligență artificială (IA) fiabilă, 2019.

Prezenta cartă⁵ enunță angajamentele CJUE în ceea ce privește utilizarea etică a instrumentelor de IA dezvoltate sau implementate în cadrul instituției. Aceasta oferă clarificări utilizatorilor din cadrul instituției, precum și publicului cu privire la modul în care instituția intenționează să procedeze. Ea este aplicabilă creării, adoptării și utilizării sistemelor de IA pe parcursul întregului lor ciclu de viață.

II. Standarde etice și măsuri menite să promoveze o IA responsabilă și să diminueze riscurile

A. Echitate, imparțialitate, nediscriminare și drepturi fundamentale

CJUE se va asigura că orice sistem de IA creat de serviciile sale sau de prestatorii de servicii care acționează sub controlul său este proiectat și implementat în conformitate cu principiile echității, imparțialității și nediscriminării și respectă pe deplin drepturile fundamentale. În mod similar, la selectarea sistemelor de IA terțe care urmează să fie implementate în cadrul instituției, CJUE va lua toate măsurile rezonabile, pe baza informațiilor disponibile, pentru a se asigura că aceste sisteme respectă principiile și drepturile fundamentale menționate.

Seturile de date utilizate pentru antrenarea, validarea și testarea contextuale ale sistemelor de IA la CJUE trebuie să fie relevante și reprezentative și, pe cât posibil, să nu conțină erori și să fie complete, consecvente și actuale. Se depun toate eforturile rezonabile pentru a se detecta, a se corecta și a se limita eventualele prejudecăți care pot conduce la discriminări interzise de dreptul Uniunii, care pot afecta imparțialitatea sau care pot avea orice alt impact negativ asupra drepturilor fundamentale.

Pentru a se asigura un acces echitabil, interfețele și sistemele de IA dezvoltate sau implementate de CJUE trebuie să răspundă unor nevoi și abilități diverse. CJUE se angajează să reducă la minimum barierele care decurg din disparitățile în materie de competențe tehnologice, în aceeași măsură la locul de muncă, în cadrul procedurilor judiciare sau al interacțiunii dintre CJUE și public. Utilizarea instrumentelor de IA va promova multiculturalismul și multilingvismul, în conformitate cu valorile CJUE.

B. Transparență și trasabilitate

CJUE va utiliza sistemele de IA numai în interes public, pentru a-și îndeplini misiunea și sarcinile care îi revin în temeiul tratatelor Uniunii, și numai în scopul prevăzut pentru fiecare sistem. Scopul și obiectivele specifice ale fiecărui sistem de IA și ale fiecărei categorii de utilizare vor fi identificate și documentate în mod corespunzător.

⁵ Carta se bazează pe Strategia privind inteligența artificială, adoptată la 19 iunie 2023 și pusă la dispoziția publicului pe site-ul web al instituției (https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-11/cjeu_ai_strategy.pdf). Strategia a prezentat beneficiile preconizate ale implementării instrumentelor de IA, a stabilit principiile pe care CJUE intenționează să le urmeze și a instituit un model adecvat de guvernare internă, în special Consiliul de administrație pentru inteligența artificială, compus din membri ai ambelor instanțe, precum și din reprezentanți ai administrației.

Membrii și personalul Curții primesc explicații și informații detaliate cu privire la funcționarea instrumentelor de IA. Limitările în acuratețea sistemelor de IA trebuie descrise într-un mod ușor de înțeles.

Utilizatorii trebuie să fie informați că interacționează cu un sistem de IA. Conținutul generat de IA fără verificare trebuie etichetat ca atare dacă este pus la dispoziția altor persoane decât utilizatorul care a solicitat crearea acestuia.

Seturile de date și procesele utilizate pentru antrenarea contextuală care sunt relevante pentru rezultatul unui sistem de IA trebuie să fie cunoscute și documentate.

C. Integritatea și confidențialitatea sistemului

Sistemele de IA trebuie să fie robuste din punct de vedere tehnic și să funcționeze în condiții de siguranță, securitate și fiabilitate, cu garanții adecvate, rezistență la atacuri, protecție împotriva utilizării rău intenționate și mecanisme eficiente la care să se poată recurge pentru a preveni sau a atenua orice efecte adverse.

Confidențialitatea este o caracteristică fundamentală și definitorie a activității CJUE. Aceasta impune o abordare deosebit de prudentă și măsurată în ceea ce privește integrarea instrumentelor de IA. Toate utilizările IA trebuie să respecte pe deplin protocoalele de confidențialitate, normele interne de securitate și standardele de protecție a datelor existente ale instituției.

D. Controlul, supravegherea și responsabilitatea care revin operatorului uman

În cadrul CJUE, repartizarea sarcinilor între IA și ființele umane trebuie să protejeze rolul central al acestora din urmă, să le sporească abilitățile și să impună o supraveghere umană adecvată. În ceea ce privește procedurile judiciare, ființele umane, în special judecătorii și avocații generali, păstrează controlul deplin. Sistemelor de IA nu trebuie să li se încredințeze responsabilități decizionale.

Toate sistemele de IA trebuie dezvoltate, implementate și utilizate sub supraveghere umană. Trebuie puse în aplicare mecanisme și protocoale solide de control al calității. Acestea includ controale și feedback din partea utilizatorilor privind calitatea rezultatelor. Persoanele responsabile de aceste controale trebuie să raporteze anomalii și greșelile.

Utilizatorii trebuie să adopte o abordare critică față de rezultatele generate de mașini, să verifice dacă fiecare rezultat este corect și complet și să raporteze erorile, problemele sau chiar simplele îndoieli în vederea unor verificări suplimentare.

CJUE definește și alocă responsabilități în diferitele faze de dezvoltare, de implementare și de utilizare a sistemelor de IA și stabilește procese care să monitorizeze funcționarea acestora și să remedieze deficiențele și defectiunile.

CJUE dezvoltă și aplică o cultură a verificării datelor care să ofere garanții efective privind caracterul corect, integral, veridic și fiabil al proiectării, dezvoltării și utilizării IA.

Pentru a evita situația lipsei unei persoane răspunzătoare, utilizarea sistemelor de IA este întotdeauna însoțită de o atribuire internă clară a răspunderii pentru documentul final sau pentru alte rezultate obținute cu ajutorul IA. Răspunderea pentru produsul final revine persoanei și nu poate fi transferată sistemului de IA.

Sistemele de IA dezvoltate de serviciile CJUE sau de prestatorii de servicii vor fi supuse unor teste și audituri periodice pentru a se detecta și corecta eventualele prejudecăți și lacune și pentru a îmbunătăți calitatea rezultatelor generate de acestea.

Instituția se angajează să promoveze o cultură a utilizării responsabile și fiabile a IA, oferind personalului său inițiative periodice de formare și sensibilizare.

Mecanismele de guvernare sunt reexamine și, dacă este cazul, adaptate pentru a se asigura că rămân adecvate scopului lor.

E. Responsabilitate socială și de mediu

CJUE este conștientă de responsabilitatea sa față de societate și de mediu atunci când implementează sisteme de IA. Ea analizează cu atenție impactul potențial.

CJUE se asigură că implementarea acestora nu diminuează dimensiunea umană a interacțiunii cetățenilor cu instituția și nu agravează „decalajul digital”.

Dezvoltarea, implementarea și utilizarea sistemelor de IA vizează minimizarea efectelor negative asupra mediului, în special în ceea ce privește consumul de energie și de apă, precum și emisiile de CO₂. Trebuie să se examineze dacă sunt posibile opțiuni cu un impact mai redus asupra mediului.

F. Ameliorarea continuă

CJUE se angajează să țină pasul cu evoluțiile tehnice, juridice și etice.

CJUE va continua să promoveze și să participe activ la un dialog cu instanțele și autoritățile naționale în ceea ce privește utilizarea IA. Va continua să promoveze cooperarea interinstituțională și să colaboreze cu alte instituții judiciare în vederea schimbului de experiență. Ea va urmări să identifice și să pună în aplicare cele mai bune practici și să se implice în dezbaterile academice și sociale.

Consiliul de administrație pentru inteligența artificială va lua în considerare feedback-ul relevant și evoluțiile tehnologice, precum și rezultatele propriilor mecanisme formale de reexaminare pentru a propune modificări și adaptări adecvate ale prezentei carte sau orientări detaliate cu privire la aspecte specifice.